

Komentaras

2014 09 18

Priešrinkiminis kadrilis prasideda, ar užteks valios Socialiniam modeliui?

Nenumaldomai artėjant rinkimams valdantysis elitas Lietuvoje imasi gausiau politiniais pažadais laistyti su darbo santykiais susijusių akronimų dirvą. Tai itin jautri ir daugelį rinkėjų liečianti tema, tad garantuota, kad abejingų neliks. Vakar Vyriausybė paskelbė ketinanti nuo kitų metų pradžios pakelti neapmokestinamąjį pajamų dydį (NPD). Anot Premjero, NPD bus padidintas nuo 166 eurų iki 200 eurų, o papildomas NPD už kiekvieną vaiką šeimoje – nuo dabartinių 60 eurų iki 120 eurų.

Iš pirmo žvilgsnio, šis sprendimas – tikras gaivaus oro gurkšnis pastarųjų metų viešajame dialoge. Gal tiksliau būtų sakyti nesusikalbėjime. Nes ekonomistams vis skalambijant apie per didelį darbo santykių apmokestinimą ir nepalankią terpę aukštesnės kvalifikacijos darbuotojams, valdantieji jį tai atsakydavo ne kuo kitu, o dar vienu minimalios mėnesinės algos (MMA) kilstelėjimu.

Stebėdami nūdienos darbo rinkos aktualijas, matome, kad užsispyrusiai didinamas MMA tik dar labiau spaudžia struktūrinio nedarbo pleišta gilyn. Šis iš pirmo žvilgsnio patraukliai atrodantis populistinis „kaulas“ liaudžiai ilgainiui gali ilgam strigti gerklėje. Tai tik sutankins nekvalifikuotų bedarbių gretas, nes verslui tiesiog nebeapsimokės jų už tokią kainą laikyti. O tai gresia nusivylimu darbo rinka, ilgalaikio nedarbo lygio didėjimu ir papildoma nuolatine našta viešiesiems finansams. Ypač nuo to kenčia darbai imlūs verslai, kurie neretai negali pasigirti patraukliomis pelno maržomis. Be viso to, kiekvienas toks valdžios žingsnis mažina verslininkų atsparumą „vokelių“ pagundoms.

Vyriausybės siūlomas NPD didinimas – progresyviai veikiantis įrankis. Pagal galiojančią formulę, kuo didesnę darbo užmokesį gauna dirbantysis, tuo mažesnis NPD jam taikomas. Vadinasi, didžiausias išlošis atiteks mažesnes pajamas gaunantiems Lietuvos gyventojams. Visa tai yra tikrai puiku, nes nors kartą per visą kadenciją valdantieji savo dosnumą demonstruos ne darbdavių sąskaita. Be to, toks sprendimas šiek tiek pagerins opią jaunimo, jaunų šeimų bei periferijoje besidarbuojančių šalies gyventojų finansinę būklę.

Vis tik tai labiau kosmetinis pataisymas, kai šiandien reikia tikros darbo santykių rekonstrukcijos. Juk pagrindinis strateginis tikslas – tvari ir ilgalaikė ekonomikos plėtra – galėtų būti pasiektas tik sukūrus palankią terpę dirbti, gyventi ir mokytis talentingiems ir kvalifikuotiems specialistams. Lietuva per maža, kad konkuruotų pigia darbo jėga. Tarptautinėje arenoje galėtume išsiskirti tik užėmę tvirtą kokybiškos nišinės gamybos, ar aukštesnės pridėtinės vertės paslaugų teikėjos poziciją. O tam būtini pažangūs verslai ir kvalifikuoti, išsilavinę bei nepigūs darbuotojai, kuriuos reikėtų taipogi motyvuoti.

Deja, ilgą laiką kvalifikuota ir aukštesnes pajamas gaunanti darbo jėgos dalis tūnojo politikų dėmesio užribyje. O radikalesnių politinių ir mokesčių iniciatyvų tai keisti praktiškai nebuvo. Bet pagaliau dienos šviesą išvydo šiuo metu dažnai linksniuojamas Socialinis modelis. Tai vienas geresnių pavyzdžių, kad rimtos struktūrinės problemos turi būti sprendžiamos kompleksiskai.

Jei pavyktų Socialinį modelį įgyvendinti tučtuojau, tai reikšmingai stumtelėtų Lietuvą konkurencingumo kopėčiomis aukštyne. Pagerėtų verslo aplinka, patrauklumas užsienio investuotojams ir manevro laisvė vietiniam verslui. O plečiantis privačiam sektoriui atsivertų didesnės galimybės ir natūraliam darbo užmokesčio augimui. Kitu atveju vis labiau rizikuojame taip ir nerasti savo amplua tarptautiniame kontekste ir likti pilka zona. Smagu stebėti Vyriausybės užsidegimą. Tikėkimės, kad populistinis priešrinkiminis kadrilis Seime neužgoš šios strateginę reikšmę turinčios iniciatyvos. Tokiu atveju net priešrinkiminius MMA didinimo indėlius į politinį kapitalą galima atleisti.

Indrė Genytė-Pikčienė

Vyriausioji analitikė

+370 620 78373

Ekonominių tyrimų padalinys | Rinkų tarnyba